

1.5. Metode un koncepcija

Osvalds Špenglers ļoti skaudri apzinājās savas metodes neparastumu. Apzinājās metodes oriģinalitāti vēstures interpretācijā. Pie tam viņa izjūtas koncentrējās zināmā polemiskā pozā. Viņš plašajā ievadā emocionāli saspringti skaidro savu neparasto metodi, it kā atvairot oponentu iebildumus un atsacīšanos atzīt pieejas lietderību un piemērotību attiecīgā materiāla analizē. Tāpēc ievada mērķis ir skaidrot metodi. Bet metodes skaidrojums tiek nepārtraukti papildināts ar cita rakstura skaidrojumu. Galvenokārt atsevišķu vēsturisko procesu skaidrojumu. Špenglera ieskatā tie ir procesi, kurus nemaz savādāk nav iespējams pareizi izprast. Šo procesu izpratnē vispiemērotākā ir viņa metode.

Nav viegli lakoniski apzīmēt Špenglera metodi. Amizanti ir tas, ka Špenglera metodē ietilpst kritiska attieksme pret vēlēšanos lakoniski formulēt viņa (un ne tikai viņa) metodi. Tādējādi katram, kurš šodien vēlas lakoniski formulēt Špenglera metodi, nākas rēķināties ar patrona smīnu.

Špenglera ieskatā „klasificēšanas” mānija ir civilizācijas pazīme. Ja tomēr uzdrošināties runāt par Špenglera metodi, tad pašlaik formulējums būtu **universāls mentālais antropomorfisms**. Špenglers uz visu lūkojās no cilvēka mentalitātes viedokļa. Viņa pārliecībā cilvēka mentalitāte (plašāk kultūras mentalitāte) vijas cauri visam, ar ko cilvēks saskaras savā dzīvē. Cilvēka mentālais antropomorfisms universāli vijas cauri arhitektūrai, mūzikai, glezniecībai, tēlniecībai, matemātikai, fizikai, dabas zinātnēm, vēsturei, filosofijai, politikai, ekonomikai. Valda sociālās, mākslinieciskās, zinātniskās domas vienotība. Špenglera universālais mentālais antropomorfisms attiecās gan uz analīzes materiālu, gan analīzes autoru. Viena mentālā (psihiskā, domāšanas, apziņas) struktūra ir konstatējama attiecīgā laikmeta kultūrā; viena mentālā struktūra nosaka arī paša Špenglera domāšanas stilu, par ko, piemēram, liecina viņa attieksme pret „klasificēšanu”. Proti, neatzīstot jebkādu sausu, formālu, garīgi neizjustu, mākslīgi abstraktu, atrautu no dzīves, mehānistisku („antimentālu”) izturēšanos pret kultūru. Viņš atzīst vienīgi, ja tā drīkstam teikt, mentāli metafizisku pieeju pasaules izpratnē.

Metodes oriģinalitāte un metodes iespējamā kritika ir atstājusi milzīgu ietekmi uz Špengleru. Viņš ir bijis spiests strādāt noteiktā paša izprovicētajā garīgajā atmosfērā. Tā ir tāda garīgā atmosfēra, kuras centrā ir nemitīga gatavība tikties ar kritiku un nemitīga gatavība atspēkot kritiku. Tā nav visai produktīva garīgā atmosfēra, jo nepārtraukti nākas domāt par citu personību attieksmi pret autora darbu. Tā ir tāda garīgā atmosfēra, kurā līdzdarbojās, tā teikt, trešā persona (potenciālā kritika), bet nav tikai divas personas – autors un viņa tēma/darbs.

Noteikti jāņem vērā minētās garīgās atmosfēras dubulto iemeslu. Oriģināla ir ne tikai Špenglera metode, bet arī Rietumu kultūras un civilizācijas koncepcija. Šī koncepcija arī var izpelnīties pamatīgu kritiku. Koncepciju var pilnā mērā noraidīt. Špengleram ir sevi jāmobilizē sarunai ar profesionālajiem vēsturniekiem. Pie tam sevi jāmobilizē ļoti pamatīgi, jo viņš savā darbā neglaimo profesionālajiem vēsturniekiem. Viņš pret daudziem izturās ar atklātu izsmieklīgu par viņu maldīgajiem ieskatiem.

Priekšvārdā pirmā sējuma pirmajam izdevumam 1917.gada decembrī Špenglers paskaidro grāmatas uzdevumu. Galvenais uzdevums ir vēstures filosofija. Taču tā apvienojās ar lielā laikmeta komentāriem. Par lielo laikmetu Špenglers dēvē vispasaules vēsturisko fāzi, kas sākās antīkajā periodā un pēc gadu tūkstošiem atrodas norieta stāvoklī. Špenglers saka, ka „mēs dzīvojam” šī norieta sākumā. To apstiprina daudzi notikumi.

Savukārt 1922.gada decembrī sagatavotajā priekšvārdā jau ir runa par grāmatas satura izpratni. Autors norāda par nepieciešamību izprast viņa domu. Viņa domai var būt kaut kāda ietekme vienīgi tad, ja tā tiks izprasta. Pie tam autors atklāti pasaka, ka viņa darba izpratnei ir nepieciešama jauna paaudze ar iedzimtām izpratnes spējām. Skaidrs, ka tā jau ir samērā agresīva pozīcija.

1922.gada priekšvārdā Špenglers uzsver to, ka viņa darbs ir pirmais mēģinājums, kurā var būt kļūdas un iekšējās pretrunas. Viņaprāt jebkurā dzīvā domāšanā tas ir iespējams. Ja kāds vēlas iedziļināties esamības visdziļākajā būtībā, tad tam ir jārēķinās ar kļūdām un domas pretrunām.

Špenglers pēc šiem vārdiem aforistiski precizē, ka domātājs ir cilvēks, kurš ir aicināts simboliski atveidot laikmetu kā viņš to redz un saprot. Viņam nav citas iespējas. Viņš domā tā, kā viņam ir jādoma. Patiesais viņam galu galā ir tas, kas dzima kopā ar viņu kā viņa pasaules aina. Viņš to neizgudro, bet atklāj sevi. Viņš pats sevi dublē ar šo pasauli, izsakot to vārdos, noformējot savas personības jēgu kā mācību, kas ir nemainīga viņa dzīvei, jo tā ir identiska ar viņa dzīvi.

Priekšvārdā pirmo reizi paveras iespējas apjaust metodes kontūras.

Darba disciplinārā identitāte ir vēstures filosofija. Tas atsaucās uz metodes izvēli. Metodei, kā tas pienākās filosofijā, ir jābalstās uz filosofa domāšanu. Filosofa subjektīvais skatījums ir savdabīgi identisks viņa atveidotajam ārējās pasaules materiālam.

Vārdu sakot, metodes jēga ir garīgi metafiziskajā jomā – cilvēka esamības visdziļākajos slāņos. Metode sakņojās pašā cilvēka garīgajā būtībā, viņa garīgās pasaules specifiskā. Vēstures interpretācija notiek saskaņā ar filosofa visdziļāko garīgo izjūtu un tās diktēto attieksmi. Cita pieeja (metode) nav iespējama. Tas ir vienīgais ceļš laikmeta (vēsturiskā materiāla) atveidojumā. Laikmets tiek „izlaists” caur filosofa garīgo prizmu. Laikmeta patiesība ir patiesība priekš autora. Autors formē savu patiesību par laikmetu. Cita patiesība nemaz nav iespējama. Turklāt Špenglers izsaka cerību, ka viņa patiesība būs patiesība arī nākamā laikmeta vadošajiem prātiem, bet nevis patiesība priekš patiesības, patiesība kā pati par sevi, kas ir atrauta no „asins un vēstures” apstākļiem.

Priekšvārdā Špenglers izsakās par formas izvēli, kas virzījās kopsolī ar vēlēšanos domām atrast atbilstošus faktus un valodisko ekspresiju. Formai bija jāatbilst domām, tajos izmantotajiem faktiem un to leksiskajai apstrādei. Tā ir forma, kura nekad neļauj sevi pabeigt, jo tikai nāve izbeidz pašu dzīvi. Tādējādi tiek pasvītota formas (metodes) ciešā vienotība ar autora garīgo specifiku. Viss ir atkarīgs no autora cilvēciskās būtības. Metode ir pati dzīve, kuru izdzīvo autors. Metode ir autora dzīves organiska sastāvdaļa.

Priekšvārdā, apkopojot vērtējot savu grāmatu, Špenglers netieši pievēršās metodei. Viņa grāmatā esot viņa skatījuma tikai viena puse, tikai viens skatījums uz vēsturi, sava veida likteņa filosofiju, turklāt pirmo savā ziņā. Šajā skatījumā priekšmeti un attiecības ir jutekliski kopētas, bet nevis nomainītas ar jēdzieniskām rindām. Turklāt šis skatījums ir adresēts tikai tādiem lasītājiem, kuri ir spējīgi tādā pašā mērā pārdzīvot vārdisko skanējumu un tēlus kā pats autors tos ir pārdzīvojis.

Špenglers tāpat atkal izmanto iespēju klasificēt savas epopejas auditoriju. Viņš atsaucās uz kritikas apvainojumu pesimismā, ar kuru kritiķi vajā katru domu, kura ir domāta tikai rītdienas pētniekiem. Špenglers faktiski skaidri un gaiši atsakās no tagadnes lasītāju spējas uztvert viņa darbā sastopamās domas. Tas būs pa spēkam tikai nākamajai paaudzei. Pie tam viņš neesot rakstījis priekš tiem, kuri pārdomas par lietu būtību atzīst par pašām lietām. Tāpat nespēj nošķirt autora attieksmi pret lietām no pašām lietām, par kurām autors izsaka savas pārdomas. Seko sava veida aforisms: tas, kurš ir aizņemts ar definīcijām, nepārzina likteņus. Špenglers paskaidro, ka izprast pasauli nozīmē viņa valodā nostāties pret pasauli. Būtiska ir dzīves drūmība, bet nevis dzīves jēdziens. Īstie lasītāji, kuri netiecās pēc definīcijām, bet tiecās pēc atklāta skatījuma uz dzīvi, ir Špenglera auditorija.

Viņa aforistiskie izteikumi par definīciju spēju aizēnot dzīves būtību arī ļoti pamatīgi atklāj metodes garīgi metafizisko ievirzi. Definīcijas (tā acīmredzot ir vienā vārdā apzīmēta zinātnieku atsevišķās aprindās iecienītā terminoloģiskā ekvilibristika un dažādu faktu pašmērķīga sarindošana) patiešām var aizēnot reālo parādību un lietu būtību. Terminoloģija un fakti izvērsās pašmērķīgā sholastikā, kad neauglīgā prātošana nesniedz vajadzīgo izpratni par būtību.

1922. gada decembra priekšvārdā Špenglers nosauc savus lielākos skolotājus – Gēti un Nīči. No Gētes viņš esot pārņēmis metodi, bet no Nīčes – jautājumu nostādni.

Līdz šim šajā esejā izmantojam grāmatas divus priekšvārdus. Nelielie teksti rosina lielas pārdomas par filosofiskās domas, zinātniskās domas funkcionēšanu. Špenglers netieši pasaka galveno par radoši intelektuālajiem risinājumiem. Proti, viņš akcentē autora interešu prioritāti, autora domas atkarību no viņa dzīves pieredzes un dzīves vajadzībām. Autors no ārējās pasaules

atlasi to materiālu, kas atbilst viņa iekšējām interesēm un vajadzībām. Autors izvēlās leksisko noformējumu saskaņā ar savu nepieciešamību.

Ne reti nākās dzirdēt kritisku pārmetumu, ka autors mākslīgi izveido kaut kādu koncepciju un patvarīgi (mākslīgi) tai piemeklē empīrisko materiālu, kā arī vārdiskos formulējumus. Tādējādi autors kalpojot tikai sev, bet nevis patiesības noskaidrošanai. Viņa rīcība ir tendencioza un atrauta no īstenības.

Špenglera skaidrojums parāda minētās kritikas aplamību. Patiesībā nekāda tendenciozitāte un atrautība no īstenības nepastāv. Špenglera (un visu pārējo) ceļš faktiski ir vienīgi iespējamais ceļš izziņas un interpretācijas procesā. Cits ceļš un tajā skaitā kritikas pieprasītais ceļš nav iespējams. Cita ceļa prasība ir demagoģija, kas sakņojās dziļā kognitīvajā nekompetencē.

Ceļš ir tikai viens. Autors hipotētiski izvirza koncepciju, izmantojot agrāko savu pieredzi, izmantojot savas zināšanas, izlasīto kolēģu darbos. Liela loma noteikti ir viņa analītiskajai intuīcijai. Katrā īstā profesionālī ir sastopama analītiskā intuīcija. Tā ir profesijas sastāvdaļa un profesionāla kritērijs. Analītiskā intuīcija, saprotams, nav visos profesionāļos attīstīta vienādā mērā. Tāpēc labākos panākumus parasti gūst tie cilvēki, kuriem ir augsti attīstīta analītiskā intuīcija.

Kad ir hipotētiski izvirzīta koncepcija, autors cenšas to izvērst, pamatot, papildināt, ilustrēt. Neapšaubāmi, ka viņš izvēlās adekvātu materiālu. Viņš no īstenības izvēlās un izmanto vienīgi to materiālu, kas atbilst viņa koncepcijai.

Šajā procesā galvenais ir koncepcija. Tā ir jauna, oriģināla, perspektīva. Spēj sniegt noteiktu ieguldījumu filosofijā, zinātnē. Koncepcija ir galvenais. Tas, ka materiāla izvēle ir pieskaņota koncepcijai, ir loģiski. Loģiski ir arī tas, ka autors izvēlās adekvātu terminoloģiju.

Minēto procesu varu ilustrēt ar man vislabāk zināmo piemēru – manis paša pieredzi. Špenglera epopeju studēju jau nezin kuro reizi. Katru reizi atveru grāmatu, lai tajā iegūtu vielu savai jaunajai konstrukcijai/koncepcijai. Mainās konstrukcija/koncepcija, mainās atlasītā viela. Katru reizi tekstu lasu ar citādākām acīm. Tā tas notiek arī pašlaik. Primārais ir manas intereses par metodi un vēl dažiem momentiem. Saprotams, ka no teksta izvēlos tikai vajadzīgos fragmentus. Vispirms vajadzīgo atlasīju no priekšvārdiem. Tagad ir pienākusi kārta ievadam. Tēmas, konceptuālās pieejas, metodes izskaidrojums un pamatojums ir koncentrēts plašajā grāmatas ievadā.

Ievadā jau pirmie teikumi skan diezgan pretenciozi; Špenglera darbs esot pirmais mēģinājums noteikt vēsturi. Viņš vēlējas izsekot kultūras likteni. Pie tam tādas kultūras likteni, kura pašlaik uz planētas vienīgā atrodas noslēguma procesā. Tā ir rietumeiropiskā-amerikāniskā kultūra tās vēl nepabeigtajās stadijās.

Tālāk autors uzdod vairākus jautājumus. To mērķis ir precizēt pirmo un galveno jautājumu: Vai eksistē vēstures loģika? Tiek jautāts, vai ārpus visam nejaušajam un uzskaitē neiespējamajiem atsevišķajiem notikumiem pastāv kaut kāda, tā teikt, cilvēces metafiziskā struktūra, kas ir principiāli neatkarīga no visa reāli sastopamā un faktiski ir visa reāli sastopamā radītāja. Vēsture ir cilvēciskās dzīves vēsture. Tajā summējās atsevišķo indivīdu dzīves. Tāpēc svarīgi būtu zināt, vai tādiem cilvēciskās dzīves jēdzieniem kā „piedzimšana”, „nāve”, „jaunība”, „vecums”, „mūža ilgums” ir kaut kāda stingra iekšējā jēga un vai šīs cilvēciskās dzīves biogrāfiskās preformas var izmantot vēstures aplūkojumā. Kā zināms, Špenglers pieder tiem filosofiem, kuri kultūru un civilizāciju vēsturē saskata tās pašas stadijas, kas ir konstatējamās cilvēka dzīvē – piedzimšana, bērnība, jaunība utt. Katrai kultūrai un civilizācijai tāpat kā cilvēkam piemīt noteiktas mūža stadijas.

Ievada sākumā autors paskaidro, ka Rietumu noriets ir filosofiskā tēma. Taču esot nepieciešama jauna filosofija, kura spētu analizēt rietumeiropisko garu, vispasaules vēstures morfoloģiju, „pasauli kā vēsturi”, kas ir pretstats „pasaulei kā dabai”. Pasauli kā vēsturi var uztvert divējādi – organiski vai mehānistiski, atšķirot geštaltu kopumu no likumu kopuma, tēlu un simbolu no formas un sistēmas, vienreizējo no pastāvīgi iespējamā. Špenglers dedzīgi kritizē „pragmātisko” pieeju vēsturei, saskatot vienīgi notikumu iemeslu un sekas. Pats galvenais ir nevis tas, ko izsaka vēsturiskie fakti, bet gan tas, kāda ir to jēga un kāda ir to rašanās jēga.

Svarīga ir faktu garīgā jēga, kad fakts iegūst garīgumu. Vēsturiskajos notikumos svarīgi ir saskatīt likteņa loģiku un laika loģiku, kurā apvienojās laikmeta mitoloģiskā, reliģiskā un mākslinieciskā domāšana, kas faktiski ir vēstures būtība.

Špenglera metodes izpratnei daudz var dot ievada pēdējā nodaļa. Tajā viņš atsaucās uz savām emocionālajām izjūtām, kādreiz agrāk gatavojot rakstu par aktuālajiem politiskajiem notikumiem. Viņš esot sapratis, ka tādā darbā ir nepieciešams iekļaut grandiozu materiālu. Pat visniecīgākais politiskais notikums ir vienots ar dažādiem citiem notikumiem, tendencēm, faktiem. Vārdu sakot, nākas sastapties ar materiāla totālu determinētību.

Politisko problēmu nevar izskaidrot vienīgi pašas politikas kontekstā. Politiskās problēmas visdziļākie momenti var būt saistīti ar citām dzīves sfērām. Špenglers saka, ka var būt saistīti ar mākslu, attālām domām zinātnē un filosofijā.

Katrā vēsturiskajā pasaules ainā pat visniecīgākā detaļa ir vienota ar visdziļāko tendenču summu. Nevienu vēstures fragmentu nevar pilnībā atspoguļot tikmēr, kamēr nav noskaidrots vispasaules vēstures noslēpums; respektīvi, organiski vienota un ar pareizu struktūru apveltīta augstākā cilvēciskā tipa vēstures noslēpums. Špenglers aizrāda, ka tas līdz šim nav ticis izdarīts.

Taču viņam pašam ir kļuvis skaidrs par visdažādāko parādību saistību. Saistība var pastāvēt starp tēlotājas mākslas formām un kara formām, valsts pārvaldīšanas formām. Dziļa saistība var būt starp politiskajām un matemātiskajām struktūrām vienā un tajā pašā kultūrā, starp reliģiozajiem un tehniskajiem ieskatiem, starp matemātiku, mūziku, plastiku, starp saimnieciskajām un izziņas formām.

Špenglers min vēl citus iekšējās saistības variantus, kurus viņš dēvē par „morfoloģiskās radniecības grupām”. Katra grupa simboliski attēlo īpašu cilvēka tipu vispasaules vēstures kopējā ainā un katrai grupai ir stingri simetriska uzbūve. Tādējādi šīs saistības perspektīva pirmo reizi atsedz vēstures patieso stilu.

Ievada pēdējā nodaļā Špenglers akcentē „lielo krīzi”. Viņam to palīdzēja saskatīt minētā vēsturisko notikumu iekšējā saistība. Tādā parādību determinētības kontekstā atklājās sāpīgas problēmas mākslā; atklājās tieksme apšaubīt zinātnes vērtību, redzama ir pilsētas uzvara pār zemniecību – dzimstības samazināšanās un bēgšana no ciema; redzama ir materiālisma, sociālisma, parlamentārisma krīze; redzamas ir cilvēka attieksmes negatīvās izmaiņas pret valsti. No otras puses ir redzami etnopsiholoģisko darbu masveidīgie uzplūdi; darbi ir veltīti mītiem un kultiem, mākslas, reliģijas, domāšanas pirmsākumiem, problēmām, kuras negaidīti sāka traktēt nevis ideoloģiski, bet morfoloģiski. Tāpēc, kā konstatē Špenglers, ir nepieciešams apkopojošs darbs, kurā tiktu vienā skatījumā aptvertas visas minētās problēmas un krīzes iezīmes. Krīzi saskatīja arī citi. Bet viņi to saskatīja tikai savu aplūkoto problēmu šaurā gaismā bez visaptverošas pieejas.

Taču pats galvenais esot vēstures un dabas premteta atklāšana, ko veicināja skepticisms. Tieši šī premteta atzīšana palīdz izprast vēstures būtību. Špenglers atkārtoti: cilvēks kā pasaules elements un iemiesotājs ir ne tikai dabas loceklis, bet ir arī vēstures – „otrā kosmosa” – loceklis. Līdz šim vēsturi apskatīja kā dabu – kā fiziķa objektu. Tika izplatīts viedoklis it kā cilvēciskā kultūra eksistē tāpat kā gravitācija vai elektrība ar vienām un tām pašām šo fizikālo parādību analīzes iespējām.

Ievada noslēgumā Špenglers paskaidro savu ieceri. Lai īstenotu savu ieceri, nākas atrast zināmu filosofiju un tai piemērotu metodi vispasaules vēstures salīdzinošai morfoloģijai.

Ievads ir rakstīts pēc grāmatas (abu sējumu) pabeigšanas. Tāpēc Špenglers var pastāstīt par grāmatas divām daļām (diviem sējumiem). Pirmā daļa (pirmais sējums) saucas „Gešalts un īstenība”. Tajā tiek ņemta vērā lielu kultūru formu valoda, tieksme nokļūt līdz kultūras izcelsmes saknēm un tādējādi iegūt pamatojumu zināmai simbolikai. Otrā daļa (otrais sējums) „Vispasaules vēsturiskās perspektīvas” balstās uz reālās dzīves faktiem un mēģina no cilvēces vēsturiskās prakses iegūt vēsturiskās pieredzes kvintesenci, balstoties uz kā „mums izdosies ņemt savās rokās mūsu nākotnes iekārtu”.

Ievada pēdējos teikumos autors raksturo grāmatā pēc ievada publicētās tabulas. Tajās atspoguļojās pētījuma rezultātā iegūtais pārskats. Tabulas varot sniegt zināmu priekšstatu par jaunās metodes auglīgumu un nozīmību.

Metodes (plašā nozīmē) skaidrojums ir lasāms ne tikai grāmatas priekšvārdos un ievadā. Ar metodes skaidrojumu sākās grāmatas pamatteksts – 1.sējuma 1.nodaļa. Tajā autors izvirza nepieciešamību raksturot jaunā nozīmē lietotos galvenos jēdzienus. Plaši tiek skaidrota atšķirība starp „esamību” un „rašanos”. Apziņā nākas nošķirt „rašanos” no tā, kas ir „radies”. Tāpēc nākas ņemt vērā, ka tas, kas ir „radies”, vienmēr sevī ietver „rašanos”, bet nevis pretēji. Vēl tiek skaidrota autora izpratne par tādiem jēdzieniem kā „dvēsele” un „pasaule”, „dzīve” un „nāve”, „vēsture” un „daba”.

Tiek skaidrots arī organisks skatījums (pasaules uzskats) uz pasauli un mehānistisks skatījums uz pasauli. Špenglers raksta, ka ne pirmatnējam cilvēkam, ne mazam bērnam nepiemīt abi minētie skatījuma veidi. Lai tie realizētos, nepieciešama valodas prasme. Pie tam ne tikai kaut kādas cilvēku valodas prasme, bet kultūras valodas prasme. Pirmatnējam cilvēkam kultūras valoda neeksistē. Mazam bērnam eksistē, bet viņam vēl nav pieejama kultūras valoda. Respektīvi, abiem neeksistē skaidra un precīza domāšana par pasauli. Eksistē vienīgi pirmssajūtas, bet nav īstas zināšanas par dabu un vēsturi, kuru mījsakarībā būtu iekļauta viņu esamība. Viņiem nav kultūras.

Špenglera viedoklis ir ļoti svarīgs. Tajā var secināt kultūras („vēstures”) un dabas attiecības cilvēka dzīvē. Cilvēka dzīve rit divās vidēs – dabas vidē un kultūras („vēstures”) vidē. Tāds viedoklis dominē mūsdienu kulturoloģijā. Kultūra ir „otra daba”.

Špenglers turpmākajos teikumos precizē savu attieksmi pret kultūru. Viņš nošķir „iespējamo kultūru” un „īsteno kultūru”; t.i., kultūru kā vispārējā vai individuālā esamības ideju un kultūru kā šīs idejas „miesu”, telpisku un pieejamu risinājumu summu: rīcības un noskaņojumu, reliģijas un valstu, mākslas un zinātnes, tautu un pilsētu, saimniecisko un sabiedrisko formu, valodu, tiesisko attiecību, tikumu, raksturu, sejas vaibstu un apģērbu. „Augstā vēsture”, kura ir tuvu radniecīga dzīvei un rašanās procesam, Špenglera izpratnē ir iespējamās kultūras papildīšanās.

Špenglers uzskata par nepieciešamu iepriekš teikto papildināt. Minēto attieksmi pret kultūru neesot iespējams nodot tālāk jēdzienu, definīciju un pierādījumu ceļā. Minētās attieksmes dziļāko saturu drīzāk nākas izjust, pārdzīvot. Starp pārdzīvojumu un izzināšanu, starp tiešo patiesīgumu, kas pieļauj dažāda veida intuīciju (atklāsmi, māksliniecisko jaunatklāsmi, dzīves pieredzi, Gētes „precīzo juteklisko fantāziju”), un saprāta pieredzes rezultātiem, un eksperimentālo tehniku pastāv reti pienācīgi novērtēta atšķirība. Pirmajam (tiešajam patiesīgumam) kalpo salīdzinājums, tēls, simbols. Otrajam (saprāta pieredzes rezultātiem) kalpo formula, likums, shēma. Rašanās procesu iespējams vienīgi pārdzīvot un izjust ar dziļu klusējošu izpratni.

Tas attiecās arī uz tā saucamo cilvēku pazīšanu. Izprast vēsturi nozīmē būt lauzu pazinējam šī vārda visaugstākajā nozīmē. To nevar sasniegt ar jēdzieniem, likumiem un vienādojumiem, visbeidzot – ar sistēmu. Vēstures vistīrākā aina tiek iekšēji pārdzīvota, tiek sasniegta kā gešalts un simbols, un beidzot tiek pārveidota mākslinieciskās un poētiskās koncepcijās. Špenglers atkal atsaucās uz Gēti: „dzīvā daba” ir vēsturiskā pasaules aina ar „bioloģisko horizontu”.